

Keskituloiset kantavat nyt päivähoitomaksujen taakan

Päivähoidon maksu-uudistus vuonna 2008 on keventänyt pienituloisten ja yksinhuoltajien maksuja, mutta on lisännyt merkittävästi keskituloisten maksutaakkaa. Keskituloisten hyvä yleinen ansiokehitys on jonkin verran tasannut tätä kehitystä. Kunnat eivät ole käyttäneet saamiaan lisätuloja henkilökunnan palkkaukseen, vaan pyrkivät tulemaan toimeen minimiresurssein. Havainnot perustuvat THL:n päivähoiton maksuja ja henkilöstömitoitusta koskevaan tutkimukseen.

Maksu-uudistuksesta hyötyivät eniten yksinhuoltajat ja hyvin pienituloiset pariskunnat. Päivähoitomaksu laski noin 20 euroa kuukaudessa sekä pienituloisurajalla olevissa perheissä että yksinhuoltajaperheissä, joiden bruttotulot alittivat 2 500 euroa kuukaudessa. Noin 3 400 euroa kuukaudessa ansainneiden kaksilapsisten perheiden maksut laskivat noin 30 euroa. Tätä enemmän ansaitsevilla maksut kasvoivat.

Uudistus on lisännyt pääasiassa keskituloisten maksutaakkaa, sillä jopa puolet kaikista kahden vanhemman kotitalouksista joutuu edelleen sangen alhaisilla tuloilla ylimpään maksuluokkaan. Lähes puolet pareista (46 prosenttia) sijoittuu yhteisten tulojen perusteella näihin palkkaluokkiin 4 200–5 400 euroa kuukaudessa. Tällä saavutetaan ensimmäisen ja toisen lapsen ylin maksukatto. Tätä korkeammilla yhteisillä bruttotuloilla pariskunnista (42 prosenttia) ovat korkeimmassa maksuluokassa. Heitä on eräissä kasvukeskusten kunnissa jopa yli puolet.

Uudistuksen tavoitteet toteutuivat vain osin

Päivähoidon vuonna 2008 toteutetun maksu-uudistuksen keskeinen tavoite oli korjata asiakasmaksujen jälkeenjääneisyys suhteessa yleiseen ansiokehitykseen, helpottaa vanhempien työllistymistä ja vähentää pienituloisten sekä yksinhuoltajien maksurasitusta. Uuden lain myötä maksuja määrittäviä tulorajoja tarkastettiin ja samalla nollamaksuluokkaa laajennettiin ja korkeimpia maksuja korotettiin, jotta maksurasitus jakautuisi tasaisemmin eri tuloluokkien kesken.

Tutkimuksen perusteella vaikuttaa siltä, että tavoitteet korjata asiakasmaksujen jälkeenjääneisyys ja porrastaa maksut oikeudenmukaisemmin ovat jääneet suurelta osin toteutumatta. Yksinhuoltajien ja kaikkein pienituloisimpien pariskuntien asema on hieman kohentunut, mutta keskituloisten maksurasitus on kasvanut suhteessa paljon enemmän. Kasvukeskusten kunnissa jopa yli puolet lapsista on korkeimmassa maksuluokassa.

Näyttää siltä, että uudistuksessa ei ole varauduttu siihen, että yleinen ansiokehitys nostaa tavalliset keskituloiset päivähoitomaksujen ylimpiin tuloluokkiin. Ylin tuloluokka maksaa nyt ensimmäisestä lapsesta 254 euroa kuukaudessa, mikä on noin 10 prosenttia hoitokustannuksista.

Ei lisää henkilöstöä

Maksu-uudistus on lisännyt kuntien tuloja arviolta noin 4–5 miljoonaa euroa, mikä on 15–20% kuntien päivähoiton käyttötuottojen 32 milj. euron tai 10% kasvusta vuosina 2007–2009. Tämä johtuu siitä, että keskimääräinen lapsikohtainen maksu on uudistuksen myötä noussut ja myös väestönkasvu on lisännyt kuntien asiakasmaksutulot. Samaan aikaan kuntien saamat asiakasmaksutulot ovat kasvaneet maksu-

uudistuksen tuomien lisätulojen ja kiintyneen väestönkasvun yhteisvaikutuksen myötä 27–28 milj. euroa. Päivähoidon asiakasmaksutuotot kattoivat keskimäärin 10% käyttökustannuksista.

Kunnat eivät ole kuitenkaan käyttäneet saamiaan lisätuloja henkilökunnan palkkaukseen, sillä päiväkotien ja perhepäivähoidon henkilöstömäärät eivät ole kyselyn tai THL:n tilastojen perusteella kasvaneet samaan tahtiin kuin hoidossa olevien lasten lukumäärä. Tutkimuksen perusteella vaikuttaa siltä, että useissa kunnissa pyritään tulemaan toimeen lakisääteisillä vähimmäisresursseilla.

Sosiaalitoimen hintaindeksillä korjatut reaaliset päivähoidon käyttökustannukset ovat polkeneet lähes paikallaan viimeiset kymmenen vuotta. THL:n Sotkanet-tilastopalvelun luvut vahvistavat asian: henkilöstö suhteessa 1–6-vuotiaaseen väestöön on laskenut vuoden 2005 tasolta 10 prosentilla päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa.

Näyttää siltä, että maksu-uudistuksen yhteydessä annetun henkilöstöasetuksen tavoitteet eivät ole toteutuneet nekään. Asetuksen tavoitteena kun oli turvata riittävä henkilöstön määrän kehitys.

Päivähoidon tarve kasvaa vielä vuosia

Samaan aikaan päivähoidon kysyntä on kuitenkin kasvanut, kun pienituloisten maksut ovat laskeneet, ja syntyvyys sekä muuttoliike lisänneet lasten määrää kasvukeskuksissa. Maksu-uudistus on lisännyt eniten lapsivaltaisten esikaupunki- ja pendelöintikuntien maksutuloja, mutta henkilöstömäärät ovat pysyneet lähes ennallaan.

Lähitulevaisuudessa päivähoitoiässä olevien lasten määrä kasvaa virallisen väestöennusteen mukaan 26 000 lapsella vuoteen 2020 mennessä. Tähän olisi kunnissa syytä varautua hyvissä ajoin pitkäjänteisellä henkilöstösuunnittelulla. Kasvu taittuu sekä absoluuttisesti että suhteessa väestöön vasta vuoden 2020 jälkeen.

Eero Siljander
erikoistutkija
CHESS-yksikkö
etunimi.sukunimi@thl.fi
(Kuvaaja: Maarit Kytöharju)